

УДК 336.145:631.16

Титарчук І. М.

titarchuk_ira@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-5838-974X

*к.е.н., доцент кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ*

АНАЛІЗ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Анотація. У статті розглянуто та проаналізовано основні бюджетні програми аграрної сфери, за які було відповідальне в минулому Міністерство аграрної політики та продовольства України та сьогодні Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Визначено особливості програм, їх значимість та обсяг фінансування (без урахування програм державної підтримки). Окреслено важливі проблемні аспекти, що негативно позначаються на етапі здійснення планування та показниках виконання програм, призводячи до зниження очікуваного економічного ефекту від їх запровадження, розпорошеності державних коштів і, подекуди, невиконання бюджету. Внесено пропозиції щодо удосконалення планів формування бюджетних програм та ефективності виконання бюджету за видатками на аграрний сектор економіки України.

Ключові слова: аграрний сектор, бюджетна підтримка, бюджетна програма, Міністерство аграрної політики та продовольства України, державна аграрна політика.

Tytarchuk I. M.

titarchuk_ira@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-5838-974X

*Ph.D., Associate Professor at Department of Production and Investment Management,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv*

ANALYSIS OF BUDGET PROGRAMS IN THE AGRICULTURAL SECTOR

Abstract. The article considers and analyzes the main budget programs of the agricultural sector, for which the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine was responsible in the past and today the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine. Study identifies the features of the programs, their significance and amount of funding (excluding government support programs). The analysis conducted in this article covers budget expenditures for the period 2014-2019 (2020-2021 forecast years) and identifies the possibility of reducing specific areas of inefficient government spending, and contains conclusions and recommendations for participants in the budget process, outlining the positive changes and identifying a number of issues that need to be addressed. Forecast data are taken from the plans formed as of April 2019. Given the time and resource constraints for the study, official published budget-related documents have become a major source of data in the preparation of this study. The article considers ten budget support programs, which have been some transformed due to changes related to the elimination of the Ministry of Agriculture. The specifics of the administration of budget programs are also taken into account, because currently the main administrator of funds for agriculture is the Ministry of Economy. Budget programs are analyzed in general and detailed by purpose, given their planned volume and financing, analyzed changes also indicate certain problems, which are created at the planning stage of budget programs and therefore require prompt intervention in the execution of the budget. Conclusions and proposals contain recommendations for improving the planning of budget programs and taking into account the systemic problems of recent years in the areas of budget support. The study of the assessment of planning of budget programs agricultural support demonstrates the need for more accurate implementation of the legislative acts in Ukraine and to build a more streamlined and efficient system for financing this sector, taking into account previous achievements and with a clear prioritization of funding for future periods.

Key words: agricultural sector, budget support, budget program, Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine, state agricultural policy.

JEL Classification: H59, Y61, Q14

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2020-26-13>

Постановка проблеми. Підтримка фінансування аграрної сфери є важливим напрямком її розвитку та масштабування. Умовно вона поділяється на підтримку загального функціонування галузі та підтримку, яка впливає безпосередньо на аграрних товаровиробників. Після скасування спецрежиму із ПДВ, прямі субсидії з бюджету стали основним інструментом підтримки

сільгоспвиробників в Україні (дозволена в межах СОТ), а держдопомога на рівні 1% аграрного ВВП – єдина, фактично, допомога держави галузі, яка, до того ж, надається не в повному обсязі та із суттєвими затримками. Але виконання бюджетних програм безпосередньо закріплених за апаратом Мінагрополітики, а наразі за Мінекономіки, також потребує детального аналізу та

формування ефективної політики планування витрат, адже від цього багато в чому залежить результат реалізації загальної державної аграрної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджень, що розкривають особливості здійснення бюджетного фінансування аграрної сфери багато, вони містять поради та пропозиції по ефективності державної підтримки та бюджетного фінансування. На важливості державної підтримки аграрної сфери, зважаючи на її особливості, наголошує у своїх дослідженнях С. Гасанов [1]. Ми погоджуємось із тезами автора в частині розмежування понять державна підтримка та бюджетна підтримка, тому наше дослідження направлене на аналіз бюджетних програм, не пов'язаних безпосередньо з виробником, але які опосередковано впливають на ефективність його діяльності.

У 2017 році з бюджету виділялись великі суми коштів для виробників продукції тваринництва, але згідно дослідження Центру економічної стратегії це негативно вплинуло на розвиток компаній, не забезпечуючи реального захисту від банкрутства та перешкоджаючи їх розвитку, зменшило внутрішнього запасу сільськогосподарської продукції, збільшилася частка експорту сировини, виникла перешкода в інклюзивному зростанні сектору через проблеми надання основної частки фондів підтримки чотирьом найбільшим виробникам в тому числі [2]. Тобто запланованого результату не було досягнуто, тому варто детально аналізувати.

Європейська комісія, дослідивши вплив COVID-19 на діяльність аграрних виробників, запропонувала ряд програм по їх підтримці, в яких визначено важливі результативні показники попередження негативного стану та підтримки в часи пандемії. Такі показники можуть бути базовими та слугувати прикладом в деяких бюджетних програмах підтримки українських виробників [3].

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз бюджетних програм, які виконувались апаратом Мінагрополітики в минулому та апаратом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України сьогодні.

Виклад основного матеріалу. Міністерство аграрної політики та продовольства України довгий час було є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого забезпечувала [4]:

- формування та реалізацію державної аграрної політики, державної політики у сферах сільського господарства та з питань продовольчої безпеки держави, охорони прав на сорти рослин, тваринництва, насінництва та розсадництва;

- формування та реалізацію державної політики у сферах рибного господарства та рибної промисловості, охорони, використання та відтворення водних біоресурсів, регулювання рибальства та безпеки мореплавства суден флоту рибного господарства, лісового та мисливського господарства, ветеринарної медицини, безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, у сферах карантину та захисту рослин, у сфері топографо-геодезичної і картографічної діяльності, земельних відносин, землеустрою, у сфері Державного земельного кадастру, державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі в частині дотримання земельного законодавства, використання та охорони земель усіх категорій і форм власності, родючості ґрунтів;

- формування державної політики у сфері нагляду (контролю) у системі інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу.

За підсумками 2018 року понад 40,7 % усіх видатків бюджетних програм апарату Мінагрополітики склали видатки розвитку (рис. 1).

За 2014-2019 роки цей показник коливався в межах від 32,3 % до 46,1 %. Цей рівень є одним з найвищих

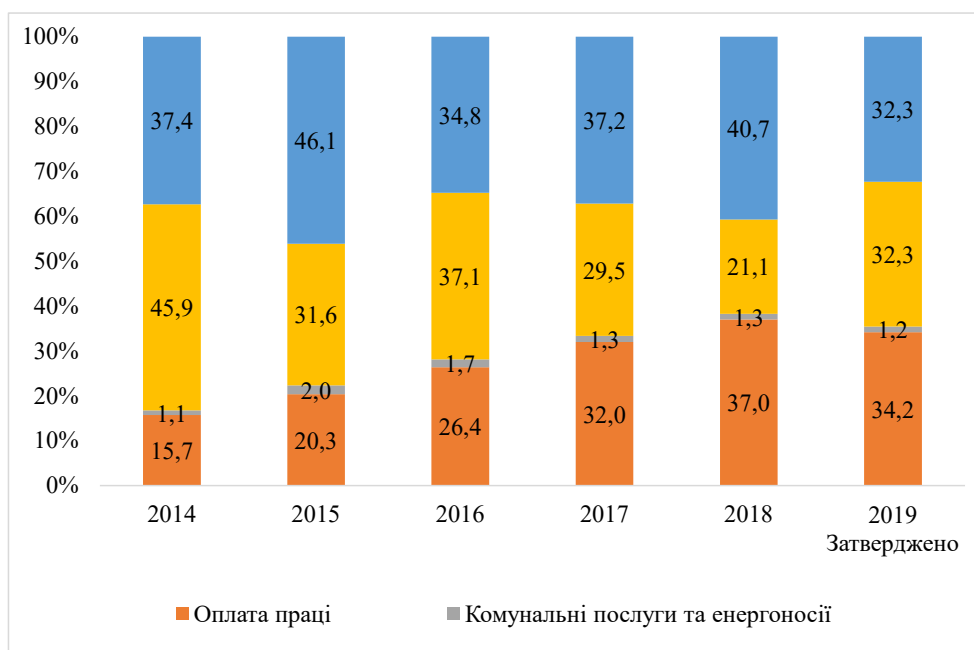

Рис. 1. Економічна структура видатків бюджетних програм, які виконувались апаратом Мінагрополітики (без урахування програм державної підтримки)

Джерело: сформовано станом на 04.2019 на основі [5; 6; 7]

**Структура бюджетних програм, які виконувались апаратом Мінагрополітики
(без урахування програм державної підтримки) у 2018 р., млн грн**

Найменування	Затверджено на початок року	Затверджено зі змінами	Факт
Загальне керівництво та управління у сфері агропромислового комплексу	163,0	183,0	162,2
Дослідження, прикладні наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері розвитку агропромислового комплексу, підготовка наукових кадрів, наукові розробки у сфері стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції, дослідження та експериментальні розробки у сфері агропромислового комплексу	132,6	205,5	185,7
Підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації робітничих кадрів, підвищення кваліфікації фахівців агропромислового комплексу	21,6	23,5	21,7
Ліквідація та екологічна реабілітація території впливу гірничих робіт державного підприємства «Солотвинський солерудник» Тячівського району Закарпатської області	8,5	8,5	3,9
Організація і регулювання діяльності установ в системі агропромислового комплексу та забезпечення діяльності Аграрного фонду	128,4	142,8	123,1
Витрати Аграрного фонду пов'язані з комплексом заходів із зберігання, перевезення, переробки та експортом об'єктів державного цінового регулювання державного інтервенційного фонду	52,2	52,2	0,0
Формування Аграрним фондом державного інтервенційного фонду, а також закупівлі матеріально-технічних ресурсів для потреб сільськогосподарських товаровиробників	894,0	894,0	0,0
Розвиток електронного урядування у сфері агропромислового комплексу	0,0	2,0	2,0
Виконання судових рішень, що набрали законної сили, в частині стягнення фінансових зобов'язань на користь суб'єктів господарювання та фізичних осіб	0,0	0,1	0,1
Всього	1 400,3	1 511,6	498,7

Джерело: сформовано станом на 04.2019 на основі [5; 6; 7]

серед усіх відповідальних виконавців бюджетних програм колишнього Мінагрополітики.

У 2018 році апарат Мінагрополітики був відповідальний за виконання 9-ти бюджетних програм (без урахування програм державної підтримки). Їх загальний обсяг фінансування склав 498,7 млн грн (табл. 1).

Розглянемо детальніше ці бюджетні програми в складі колишнього Мінагрополітики та Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України як головного розпорядника коштів сьогодні.

Як демонструють дані таблиці, у 2018 році на бюджетну програму «Загальне керівництво та управління у сфері агропромислового комплексу» було спрямовано 162,2 млн грн (рис. 2), що у 4,4 рази більше ніж у 2014 році. І у планах поданих у 2019 році було визначено суми необхідні на фінансування цього напрямку до 2021 р. (станом на квітень 2019 р.) [8].

На 2019 рік фінансування цієї програми було заплановано суму 176,2 млн грн. Це складало 12,3 % обсягу усіх бюджетних програм, які виконувались апаратом Мінагрополітики (без урахування програм державної підтримки). При цьому загальна потреба розрахована Мінагрополітики складала 270,3 млн грн. За даними наведеними у бюджетному запиті, додаткові кошти потрібні, зокрема, на повне забезпечення оплати праці працівників апарату Мінагрополітики, на сплату членських внесків до Міжнародної ради по зерну, Міжнародної організації по цукру, Міжнародної організації виноградарства і виноробства, Міжнародного союзу з охорони прав на сорти рослин, для виконання ремонту, утеплення та оздоблення зовнішніх стін адмінбудинку

Мінагрополітики. Відтак наведені дані свідчать, що обсяги фінансування цієї програми щорічно збільшуються, водночас потреба розрахована Мінагрополітики не покривалась у повному обсязі. У 2019 році Постановою від 2 вересня Мінгарополітики приєднано до Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, тому усі витрати передані до цього Міністерства, як головного розпорядника бюджетних коштів на аграрний напрям [9]. Витрати на керівництво та управління у сфері розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства у 2020 році становлять близько 628,1 млн грн [10].

Основні пріоритети напрямку бюджетної програми «Дослідження, прикладні наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері розвитку агропромислового комплексу, підготовка наукових кадрів, наукові розробки у сфері стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції, дослідження та експериментальні розробки у сфері агропромислового комплексу» закладені у нормах Положення №1119 [4]. У 2017 році аудиторським дослідженням встановлено відсутність дотримання цих пріоритетів. Учасники цієї програми не завжди узгоджували свої тематичні плани із Мінагрополітики, а останнє неналежно виконувало функції координатора діяльності наукових та науково-дослідних установ [11].

У 2018 році на виконання цієї програми було спрямовано 185,7 млн грн (рис. 3), що становить 90,4 % від запланованого з урахуванням змін річного обсягу.

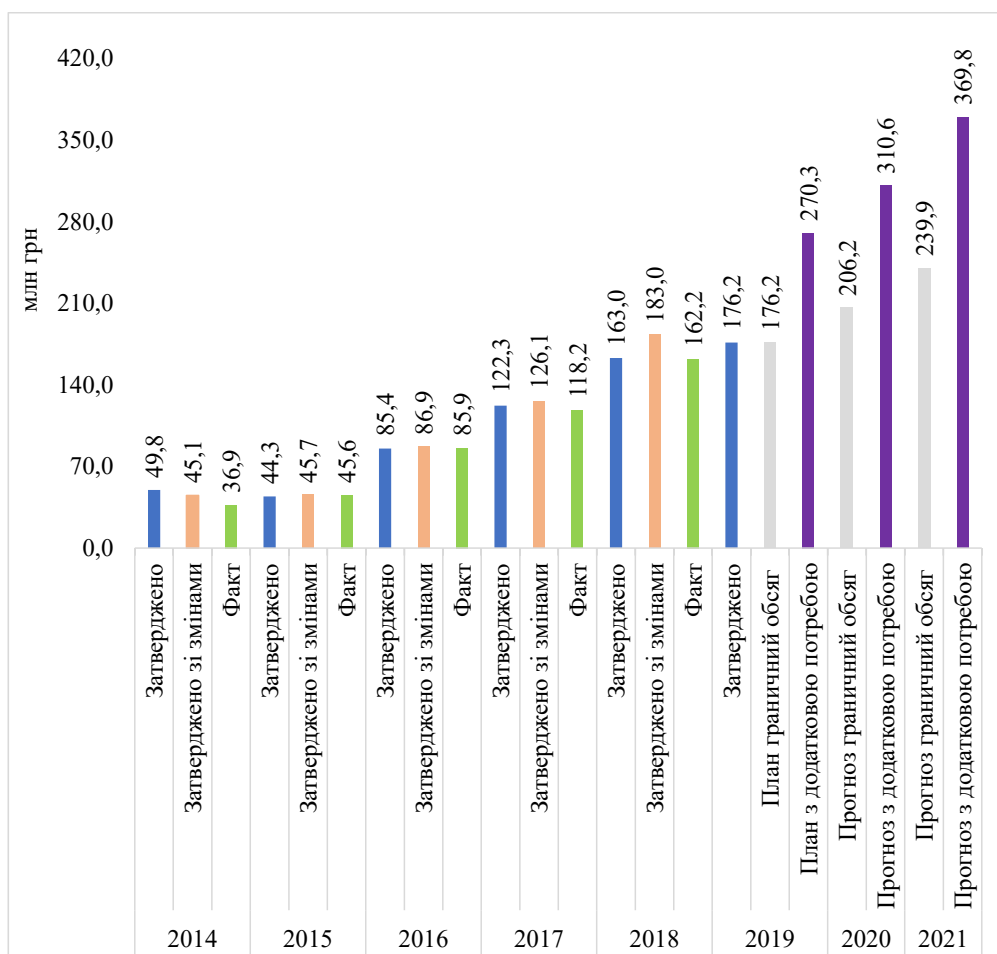

Рис. 2. Загальне керівництво та управління у сфері агропромислового комплексу
 Джерело: сформовано станом на 04.2019 на основі [5; 6; 7]

У 2018 році весь обсяг цієї програми спрямувався на видатки розвитку. Програма виконувалась за такими напрямками:

- прикладні науково-технічні розробки в системі інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу, машиновикористання та технічного регулювання;
- проведення випробувань для формування Державного реєстру та реєстру технічних засобів;
- прикладні науково-дослідні розробки з експертизи та оптимізації систем технологічних операцій і комплексів машин;
- прикладні науково-дослідні розробки галузевих систем економічних норм і нормативів та методик для ефективного використання виробничого потенціалу агропромислового комплексу та інших наукових і аналітичних досліджень у сфері сталого розвитку агропрому;
- прикладні наукові дослідження з обстеження сільськогосподарських угідь;
- прикладні науково-дослідні розробки з проведення досліджень ґрунтів, якості сільськогосподарської продукції, сировини та добрив, екологічні дослідження об'єктів довкілля;
- прикладні наукові та науково-технічні розробки та послуги у сфері розвитку спиртової галузі, виробництва алкогольних та безалкогольних напоїв, оцінки відповідності та розроблення галузевих норм і нормативів.

На 2019 рік її обсяг скорочено до 143,0 млн грн. Водночас потреба розрахована Мінагрополітики складала 247,3 млн грн. Аналіз витрат на виконання досліджень і розробок за галузями наук та секторами діяльності у 2019 р. свідчить, що якщо у підприємницькому секторі надають перевагу технічним наукам, частка яких у загальному обсязі витрат на дослідження і розробки цього сектору становить 88,2 %, то у державному секторі перше місце за обсягом витрат належить природничим наукам (39,0 %). У сільськогосподарській галузі науки за 2019 р. було здійснено досліджень та розробок на суму 963,3 млн грн [12, с. 12].

А у 2020 році у Державному бюджеті взагалі не закладено коштів на фінансування програми «Дослідження, прикладні наукові і науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням, підготовка наукових кадрів та фінансова підтримка розвитку наукової інфраструктури у сфері економічного розвитку», яка могла б частково покривати потреби в наукових дослідженнях у аграрному напрямку. Разом з тим виділено кошти на програму «Наукова і науково-технічна діяльність у сфері розвитку агропромислового комплексу, стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції» в розмірі 136,7 млн грн.

На бюджетну програму «Підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації робітничих кадрів,

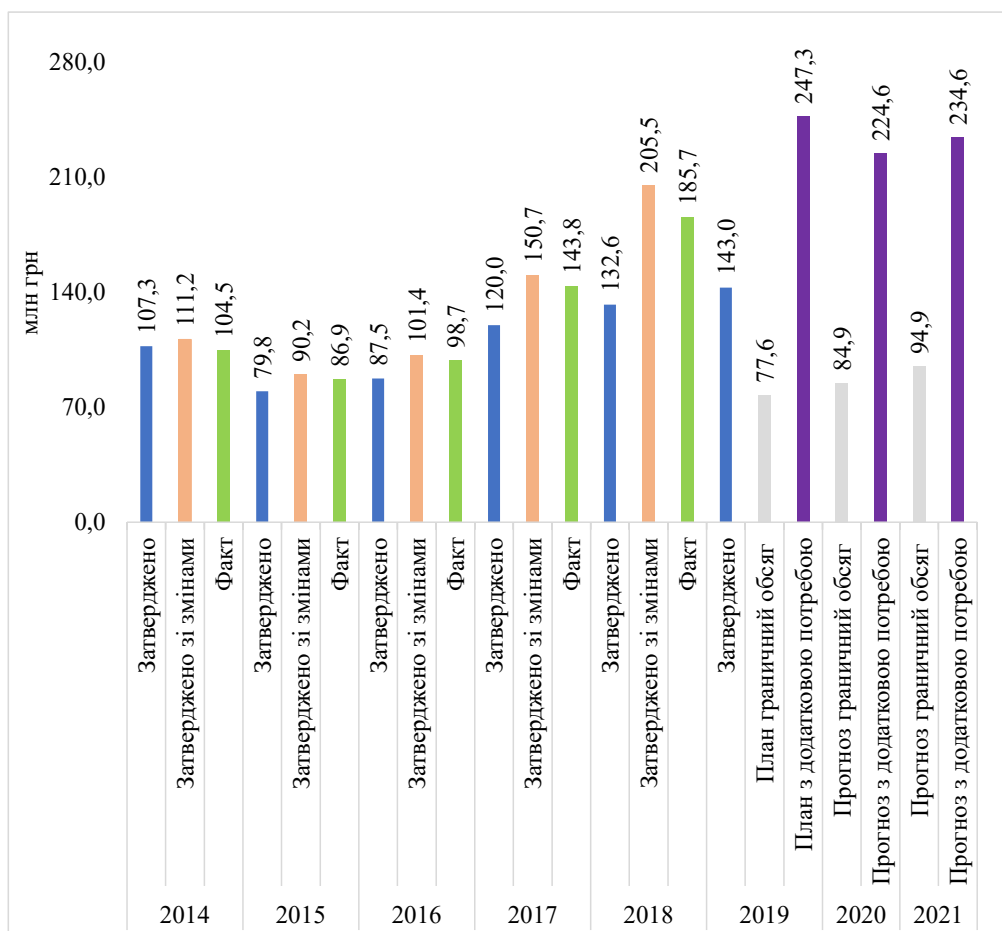

Рис. 3. Дослідження, прикладні наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері розвитку агропромислового комплексу, підготовка наукових кадрів, наукові розробки у сфері стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції, дослідження та експериментальні розробки у сфері агропромислового комплексу

Джерело: сформовано станом на 04.2019 на основі [5; 6; 7]

підвищення кваліфікації фахівців агропромислового комплексу» у 2018 році було спрямовано 21,7 млн грн (рис. 4), що становить 92,3 % запланованого з урахуванням змін річного обсягу фінансування. Цей обсяг фінансування лише на 5,3 % вище, ніж було спрямовано на виконання цієї програми у 2014 році.

На 2019 рік для фінансування цієї програми заплановано 24,0 млн грн, і цей обсяг є вищим за додаткову потребу розраховану Мінагрополітики при формуванні бюджетних запитів (потреба складала 19,0 млн грн). У 2020 році витрати на цей напрям зафіксовані у державному бюджеті склали 23,9 млн грн, що більше запланованої у 2019 р. додаткової потреби на 2 млн. Така ситуація потребує детального аналізу та вивчення аргументів, які призвели до підвищення обсягів фінансування у розмірах більших, ніж розрахована попередня потреба, і чому така ситуація повторюється з року в рік.

На фінансування бюджетної програми «Ліквідація та екологічна реабілітація території впливу гірничих робіт державного підприємства «Солотвинський солерудник» Тячівського району Закарпатської області»

у 2018 році було спрямовано 3,9 млн грн (рис. 5), що становить 45,9 % запланованого обсягу на рік. Аналогічна ситуація з виконанням плану спостерігалась і у 2017 році.

На 2019 рік за цією програмою було заплановано фінансування у сумі 6,8 млн грн. Водночас загальна потреба розрахована Мінагрополітики майже у 10 разів більша і складає 65,7 млн грн. Гранічні обсяги визначені у 2019 році на наступні два роки теж майже вдвічі менші за додаткову потребу. У 2020 році у Державному бюджеті на цю програму виділено 10,2 млн грн.

Загалом фінансування цієї програми не відповідає профільній діяльності Мінагрополітики, та аграрному напрямку і мало би бути передано іншим головним розпорядникам державного бюджету, для яких така діяльність є профільною. Низький обсяг фінансування цієї програми не дозволяє проводити роботи навіть на мінімальному рівні. Так у 2016 році Управлінням внутрішнього аудиту Мінагрополітики було проведено аудит діяльності державного підприємства «Виробнича дирекція з ліквідації Солотвинського солерудника» [13]. Аудитом встановлено,

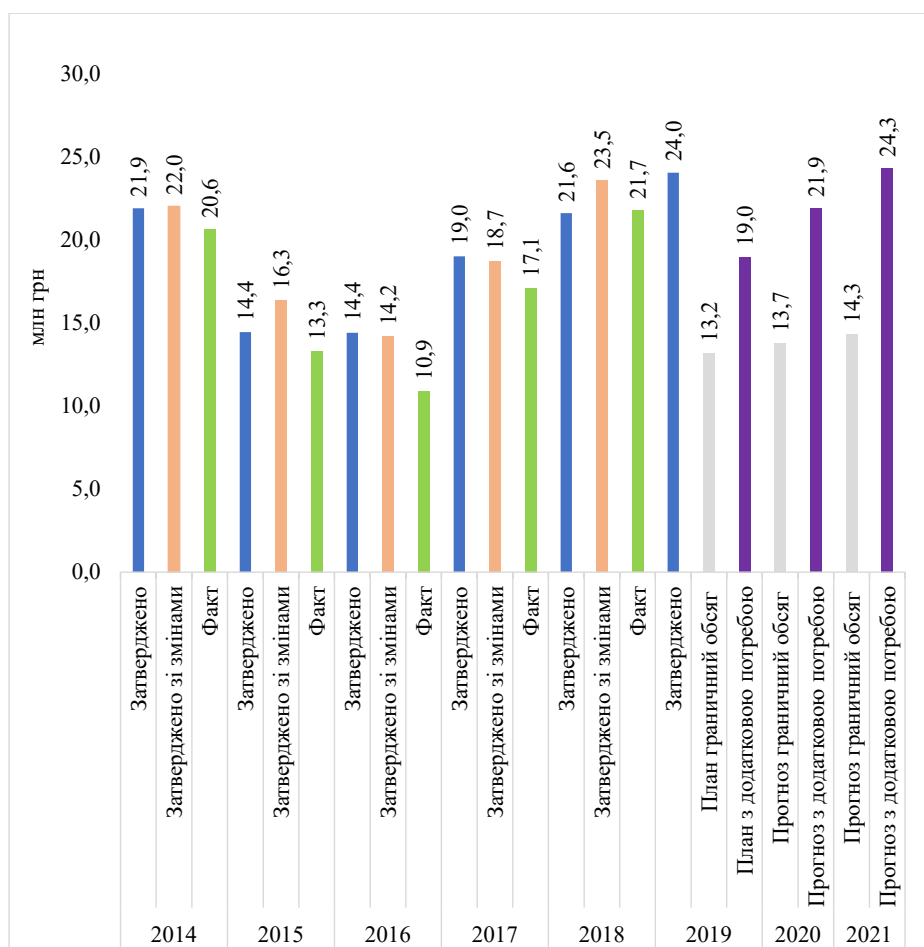

Рис. 4. Підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації робітничих кадрів, підвищення кваліфікації фахівців агропромислового комплексу за 2014-2021 роки

Джерело: сформовано станом на 04.2019 на основі [5; 6; 7]

що не виконання основної мети створення підприємства, спричинене недостатнім бюджетним фінансуванням програми, яке у 2013 році становило 14,5 % від потреби, у 2014 році – 4,2 % від потреби, у 2015 році – 3,1 % від потреби, за 9 місяців 2016 року – 3,0 % від потреби. При систематичному недофінансування зазначеної бюджетної програми впродовж 2013-2016 років, виконання заходів (робіт), передбачених проектом «Ліквідація та екологічна реабілітація території впливу гірничих робіт державного підприємства «Солотвинський солерудник» не проводилося (за винятком робіт, які проводяться власними силами підприємства по очищенню водовідливних каналів в штольнях «Тиса», «Південна», «Східна», а також поточний ремонт елементів кріплення вказаних штолень та інших, які відносяться до загальнопромислових витрат), що не сприяє відновленню безпеки життєдіяльності населення смт. Солотвино, зумовлює ризики подовження визначених нормативних термінів їх виконання та, як наслідок, можливого збільшення вартості робіт у майбутньому.

У 2018 році на фінансування бюджетної програми «Організація і регулювання діяльності установ в системі агропромислового комплексу та забезпечення діяльності Аграрного фонду» було спрямовано 123,1 млн грн (рис. 6).

Це становить 86,2 % запланованого річного обсягу, та найбільше порівняно з попередніми роками дослідження.

В межах цієї програми здійснювалось фінансування таких напрямів:

- забезпечення діяльності Українського інституту експертизи сортів рослин;
- забезпечення діяльності Українського державного фонду підтримки фермерських господарств та його регіональних відділень;
- забезпечення діяльності ДСБУ «Аграрний фонд»;
- забезпечення діяльності бюджетних установ: Центральна лабораторія виноробної промисловості, Українська державна контрольно-виробнича лабораторія продуктів м'ясної і молочної промисловості, Центральна науково-технічна бібліотека харчової і переробної промисловості.

На 2019 рік обсяг цієї програми склав 141,7 млн грн, що перевищує додаткову потребу розраховану Мінагрополітики при формуванні бюджетних запитів, а у 2020 році сума зафіксована у державному бюджеті склала 148,4 млн. грн. Така ситуація потребує детального аналізу та вивчення аргументів, які призвели до підвищення обсягів фінансування у розмірах більших, ніж розрахована потреба.

У 2018 році на бюджетну програму «Витрати Аграрного фонду пов'язані з комплексом заходів із збе-

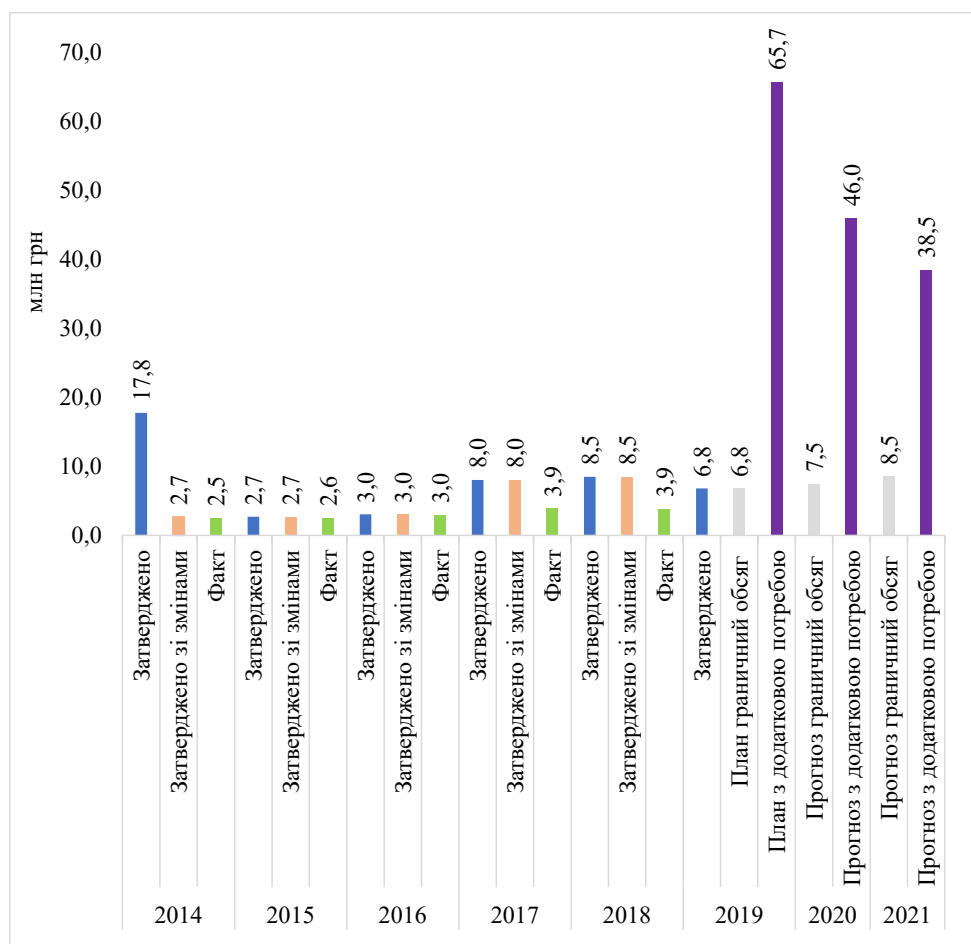

Рис. 5. Ліквідація та екологічна реабілітація території впливу ґричних робіт державного підприємства «Солотвинський солерудник» Тячівського району Закарпатської області

Джерело: сформовано станом на 04.2019 на основі [5; 6; 7]

рігання, перевезення, переробки та експортом об'єктів державного цінового регулювання державного інтервенційного фонду» було заплановано спрямувати 52,2 млн грн, однак фактичного фінансування не було виділено (рис. 7).

В попередніх роках її виконання характеризувалось досить низькими показниками освоєння запланованих коштів.

Згідно пояснень наведених при підготовці бюджетного запиту, у 2017 році кошти цієї програми були списані казначейською службою з рахунку ДСБУ «Аграрний фонд» на підставі рішень суду за зобов'язаннями, пов'язаними із зберіганням та перевезенням зерна та цукру-піску за минулі роки. Процедури з конкурсних торгів на закупівлю послуг щодо зберігання об'єктів державного цінового регулювання ДСБУ «Аграрний фонд» не проводились, через відсутність затверджено в установленому порядку паспорта бюджетної програми. Переробка, переміщення та експорт об'єктів державного цінового регулювання протягом 2017 року ДСБУ «Аграрний фонд» не проводились.

У 2018 році фінансування ДСБУ «Аграрний фонд» не проводилось, через відсутність затвердженого в установленому порядку паспорта бюджетної програми, у зв'язку із чим казначейська служба не мала можли-

вості списувати з рахунку ДСБУ «Аграрний фонд» на підставі рішень суду за зобов'язаннями, пов'язаними із зберіганням зерна та цукру-піску за минулі роки.

У зв'язку з наведеним, на 2019 рік ДСБУ «Аграрний фонд» потребує 53,0 млн грн на відшкодування витрат пов'язаних з комплексом заходів із зберігання, перевезення, переміщення, переробки об'єктів державного цінового регулювання державного інтервенційного фонду. У 2020 році у бюджеті виділено 89,1 млн грн на цю програму.

В межах бюджетної програми «Формування Аграрним фондом державного інтервенційного фонду, а також закупівлі матеріально-технічних ресурсів для потреб сільськогосподарських товаровиробників» здійснюється надання та повернення кредитів з/до державного бюджету. Останніми роками фактичне виконання програми майже не здійснювалось попри встановлені досить значні планові показники (рис. 8).

В межах цієї програми мало здійснюватися надання кредитних коштів для закупівлі ДСБУ «Аграрний фонд» об'єктів державного цінового регулювання до державного інтервенційного фонду (Державний інтервенційний фонд – фонд, який формується Аграрним фондом за рахунок фінансових інтервенцій, заставних, форвардних і ф'ючерських закупівель та використову-

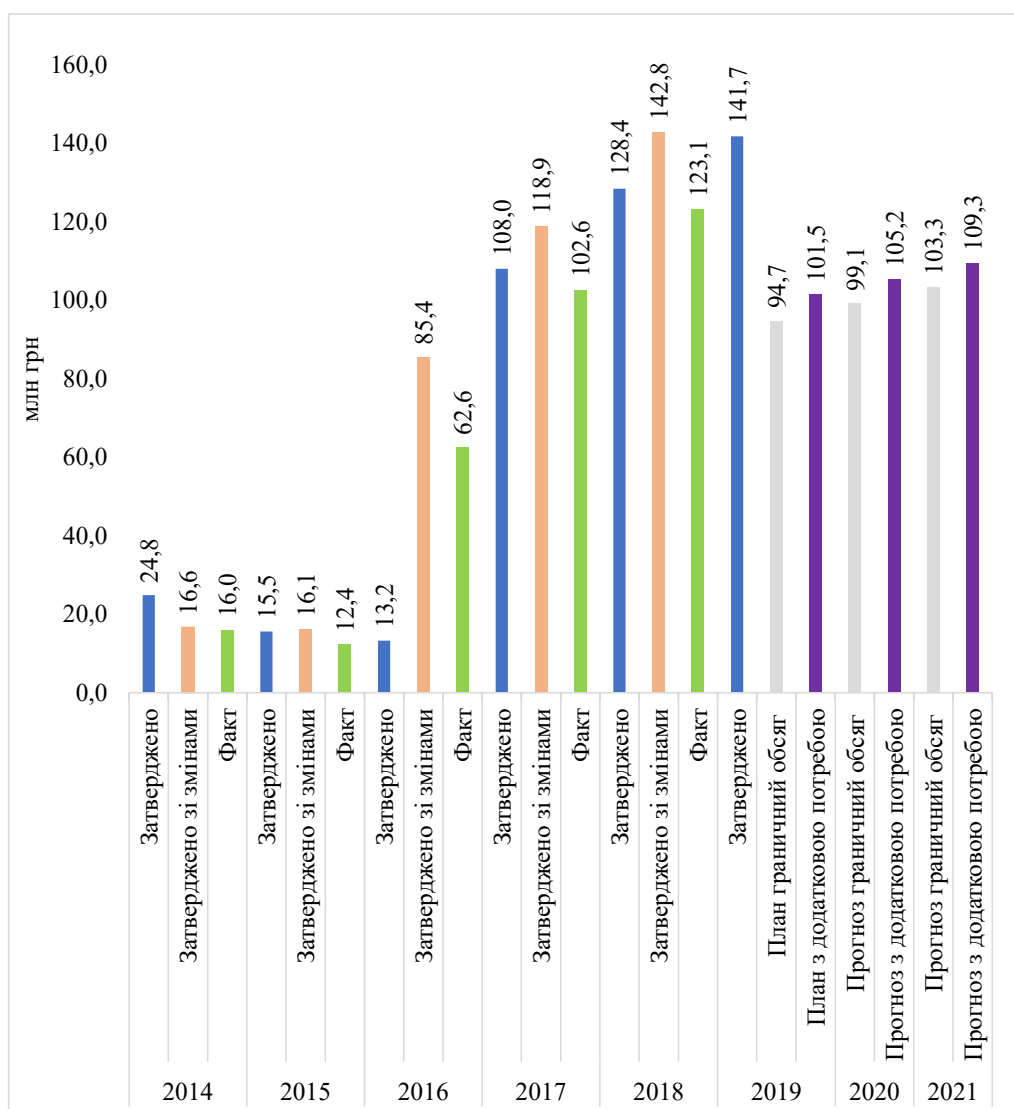

Рис. 6. Організація і регулювання діяльності установ в системі агропромислового комплексу та забезпечення діяльності Аграрного фонду (сформовано за станом на 04.2019 р.)

Джерело: сформовано станом на 04.2019 на основі [5; 6; 7]

ється для здійснення товарних інтервенцій з метою забезпечення цінової стабільності. ДСБУ «Аграрний фонд» формує державний інтервенційний фонд, який стосовно кожного об'єкта державного цінового регулювання не може бути меншим ніж 20 % обсягів їх річного внутрішнього споживання за попередній маркетинговий період [14]. Водночас джерелом фінансування цієї бюджетної програми є повернення коштів, наданих раніше на формування ДСБУ «Аграрний фонд» державного інтервенційного фонду для закупівлі матеріально-технічних ресурсів для потреб сільськогосподарських товаровиробників. Однак у 2017–2018 роках такого повернення не здійснювалось, відтак – кредити не надавались.

Згідно пояснень наведених при підготовці бюджетного запиту на 2019 рік, у зв'язку з недостатнім рівнем фінансових ресурсів, формування державного інтервенційного фонду об'єктами державного цінового регулювання протягом 2017 року не проводилось. Також

формування державного інтервенційного фонду не проводилось оскільки Аграрний фонд підпадав під дію Закону України «Про здійснення державних закупівель» [15] та з 01.08.2016 року під дію Закону України «Про публічні закупівлі» [16], що суперечить Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» [14].

На сьогоднішній день це питання й досі не врегульовано. Відтак формування державного інтервенційного фонду Аграрним фондом у наступних роках буде можливим лише після усунення правової колізії щодо здійснення закупівлі об'єктів державного цінового регулювання, тобто усунення протиріч норм Законів України «Про державну підтримку сільського господарства України» та «Про публічні закупівлі». У 2020 році на цю програму коштів також не виділено.

Бюджетна програма «Розвиток електронного урядування у сфері агропромислового комплексу» вже двічі «з'являлась» в бюджеті апарату Мінагрополітики. Від-

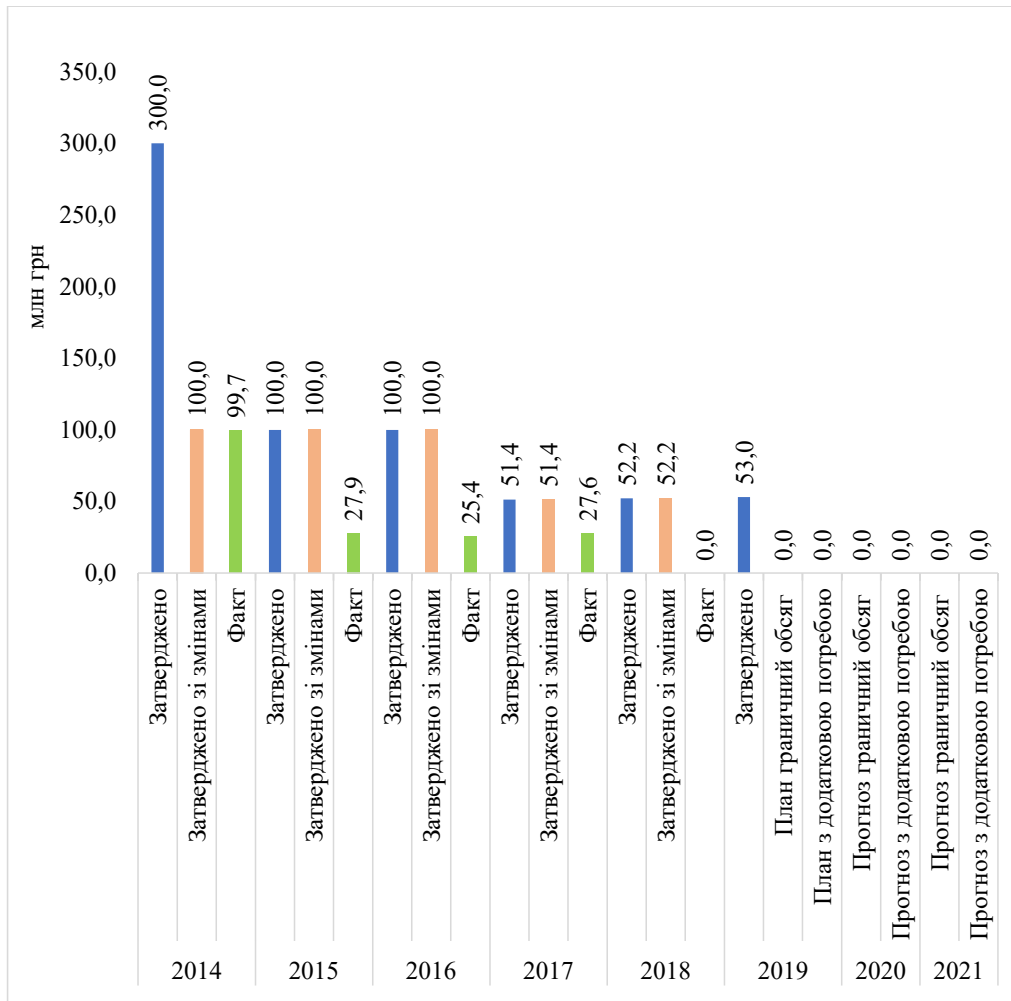

Рис. 7. Витрати Аграрного фонду пов'язані з комплексом заходів із зберігання, перевезення, переробки та експортом об'єктів державного цінового регулювання державного інтервенційного фонду за 2014-2021 роки

Джерело: сформовано станом на 04.2019 на основі [5; 6; 7]

повідні зміни приймалися наприкінці 2017-2018 років. При цьому ні на початок 2018 року, ні в плані на 2019 рік фінансування такої програми не було передбачено. За 2017 рік на її фінансування було спрямовано 1,8 млн грн, у 2018 році – 2,0 млн грн. У 2020 році кошти на цю програму у державному бюджеті не передбачено.

Згідно затвердженого порядку бюджетні кошти цієї програми спрямовуються на запровадження системи електронного документообігу, зокрема створення і впровадження локальних комп'ютерних мереж та придбання комп'ютерної та офісної техніки для розвитку електронного урядування.

Така практика фінансування цієї програми унеможливує прогнозування результатів, не дозволяє оцінити рівень впровадження та ефективність роботи системи електронного документообігу.

Бюджетна програма «Виконання судових рішень, що набрали законної сили, в частині стягнення фінансових зобов'язань на користь суб'єктів господарювання та фізичних осіб» також з'явилась в бюджеті апарату Мінагрополітики наприкінці 2018 року. На її фінансування було спрямовано 50,0 тис грн, що відповідає повному обсягу запланованому на рік.

Аналіз виконання бюджетних програм апарату головних розпорядників бюджетних коштів, спрямованих на аграрний сектор (без урахування бюджетних програм державної підтримки) показав, що на сьогодні існують питання, які потребують врегулювання, як на законодавчому рівні, так і детального аналізу в середині відповідального міністерства.

Висновки. Протягом багатьох років можна помітити деякі важливі факти, що викривають проблеми із бюджетним плануванням. Існування певної програми розвитку аграрного сектору на порядку денному уряду є нестабільним та їй бракує тривалості. Бюджетні програми часто недофінансовуються та є несистемними, а недофінансування щороку виправдовуються новими причинами (пізні затвердження Порядків, зміна напрямків підтримки та керівництва напрямку, ліквідація головного розпорядника коштів, посуха, коронавірус, тощо). Особливої уваги потребують бюджетні програми, які затверджені в обсягах більших ніж розрахована потреба. Таке планування не дозволяє оцінити доцільність та актуальність виділення бюджетних коштів, а відтак не сприяє їх ефективному використанню. Також потрібно провести детальний аналіз

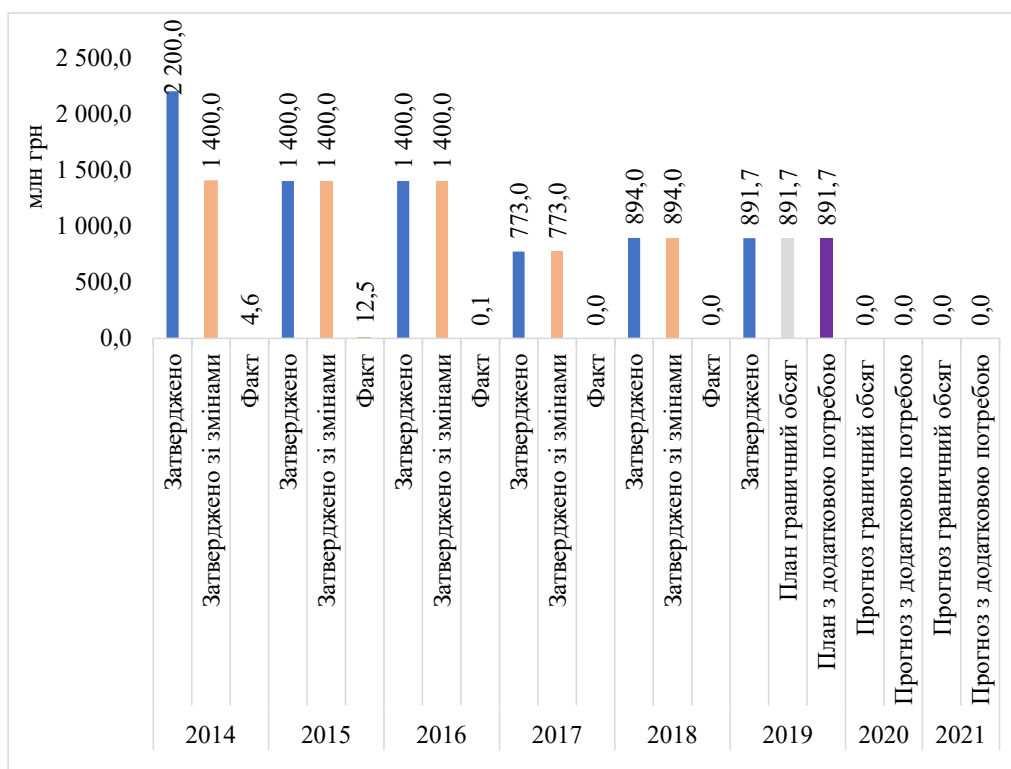

Рис. 8. Формування Аграрним фондом державного інтервенційного фонду, а також закупівлі матеріально-технічних ресурсів для потреб сільськогосподарських товаровиробників (надання кредитів)

Джерело: сформовано станом на 04.2019 на основі [5; 6; 7]

програм, які з'являються наприкінці року і не мають постійного фінансування, адже це не сприяє ефективному використанню коштів та знову зменшує довіру до бюджетного процесу, а також завдає шкоди передбачуваності фінансування. Це означає, що український уряд та відповідальний розпорядник бюджетних коштів, зокрема, не мають довготермінової стратегії використання бюджетних коштів на підтримку сільського господарства та розвиток сільських територій. Тобто Україна потребує офіційно затвердженої Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій, яка б врегульовувала основні моменти планування та використання фінансових ресурсів та окреслювала напрям руху аграрного сектору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гасанов С. Теоретична сутність державної підтримки сільського господарства в системі державного регулювання аграрного сектору. *Український журнал "Економіст"*. 2014. № 7. С. 16–17.
2. Centre for economic strategy. Which model of agricultural sector support does Ukraine need. 2018. URL: <https://ces.org.ua/en/which-model-of-agricultural-sector-support-does-ukraine-need/> (дата звернення: 03.08.2020).
3. European Commission. Supporting the agriculture and food sectors amid Coronavirus. 2020. URL: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/coronavirus-response_en (дата звернення: 03.08.2020).
4. Про затвердження Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 листопада 2015 р. № 1119 / Кабі-

нет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1119-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.03.2019).

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 01.03.2019).

6. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/2019-2> (дата звернення: 01.03.2019)

7. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://cutt.ly/EtvGXrO> (дата звернення: 01.03.2019).

8. Лівінгстоун К. та ін. Огляд державних витрат на аграрний сектор та розвитку села: аналіз та прогнозування. Київ: Проект ЄС «Підтримка впровадження сільськогосподарської та продовольчої політики», 2019, 160 с.

9. Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 02 вересня 2019 р. № 829 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nras/deyaki-pitannya-optimizaciyi-sistem-829> (дата звернення: 08.08.2020).

10. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України від 14 листопада 2019 р. № 294-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20/ed20191114#Text> (дата звернення: 08.08.2020).

11. Аудиторський звіт за результатами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм Міністерством аграрної політики та продовольства України за період з 01.01.2015 по 30.06.2017 № 07-21/6 / Державна Аудиторська служба України. URL: <https://goo.su/24nx> (дата звернення: 01.03.2019).

12. Міністерство освіти і науки України. Наукова та науково-технічна діяльність в Україні у 2019 році. 2020. URL: <https://cutt.ly/dfQnzlP> (дата звернення: 08.08.2020).

13. Про проведення позапланового аудиту відповідності діяльності державного підприємства «Виробнича дирекція з ліквідації Солотвинського солерудника»: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України №375 від 11 жовтня 2016 р. / Міністерство аграрної політики і продовольства України. URL: <https://cutt.ly/lffThpk> (дата звернення: 01.03.2019).

14. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України № 1877-IV від 24 червня 2004 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15/ed20040624#Text> (дата звернення: 01.03.2019).

15. Про здійснення державних закупівель: Закон України №1197-VII від 10 квітня 2014 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1197-18/ed20140410#Text> (дата звернення: 01.03.2019).

16. Про публічні закупівлі: Закон України № 922-VIII від 25 грудня 2015 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19/ed20151225#Text> (дата звернення: 01.03.2019).

REFERENCES

1. Hasanov, S. (2014), "Teoretychna sutnist derzhavnoi pidtrymky silskoho hospodarstva v systemi derzhavnoho rehuliuвання ahrarnoho sektoru", *Ukrayinskyj zhurnal "Ekonomist"*, vol. 7, pp. 16–17.

2. Centre for economic strategy (2018), "Which model of agricultural sector support does Ukraine need?", available at: <https://ces.org.ua/en/which-model-of-agricultural-sector-support-does-ukraine-need/> (accessed 3 August 2020).

3. European Commission (2020), "Supporting the agriculture and food sectors amid Coronavirus", available at: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/coronavirus-response_en (accessed 3 August 2020).

4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Regulation on the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine"", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1119-2015-%D0%BF#Text> (accessed 1 March 2019).

5. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2019), "Statistical materials", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 1 March 2019).

6. The official site of State Treasury Service of Ukraine (2019), "Statistical materials", available at: <https://www.treasury.gov.ua/ua/filestorage/2019-2> (accessed 1 March 2019).

7. The official site of Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine (2019), "Statistical materials", available at: <https://cutt.ly/EtvGXrO> (accessed 1 March 2019).

8. Livinhstoun, K. (2019), "Review of public spending on the agricultural sector and rural development: analysis and forecasting", (unpublished), p. 160.

9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Some issues of optimization of the system of central executive bodies"", available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-optimizaciyi-sistem-829> (accessed 8 August 2020).

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2020"", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20/ed20191114#Text> (accessed 8 August 2020).

11. The State Audit Service of Ukraine (2017), "Audit report on the results of the state financial audit of the implementation of budget programs by the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine for the period from 01.01.2015 to 30.06.2017 № 07-21/b", available at: <https://goo.su/24nx> (accessed 1 March 2019).

12. Ministry of Education and Science of Ukraine (2020), "Scientific and scientific-technical activity in Ukraine in 2019", available at: <https://cutt.ly/dfQnzIP> (accessed 8 August 2020).

13. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine (2016), "Order of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine "On conducting an unscheduled audit of compliance with the activities of the state enterprise "Production Directorate for the liquidation of Solotvyno salt mine", available at: <https://cutt.ly/lffThpk> (accessed 1 March 2019).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015). The Law of Ukraine "On state support of agriculture of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15/ed20040624#Text> (accessed 1 March 2019).

15. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "On public procurement", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1197-18/ed20140410#Text> (accessed 1 March 2019).

16. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine "On Public Procurement", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19/ed20151225#Text> (accessed 1 March 2019).

Стаття надійшла до редакції 8 червня 2020 р.